Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/1189

2025 3 21

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Jaunimo dalyvavimas socialiniame ir pilietiniame dialoge Viduržemio jūros regione

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/1189)

Pranešėjas: **Thomas WAGNSONNER**

Bendrapranešėjė: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Patarėjai:	Karol ZABAWA (II grupė) Graziano TULLIO, bendrapranešėjo (III grupė)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 1 17
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnis 2 dalis
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2024 11 23
Priimta plenarinėje sesijoje	2025 1 23
Plenarinė sesija Nr.	593
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	175 / 0 / 3

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Ši nuomonė buvo parengta kartu su jaunimo atstovais. EESRK rekomenduoja įtraukti jaunimą į visus politikos formavimo proceso etapus – pradedant sprendimų priėmimu ir baigiant politikos įgyvendinimu ir vertinimu. Labai svarbu visais etapais įgyvendinti patikimus stebėsenos, grįžtamojo ryšio ir atskaitomybės mechanizmus.

1.2. Socialinio ir pilietinio dialogo procesai yra demokratinio dalyvavimo pagrindas. Tačiau pilietinės visuomenės organizacijoms, jaunimo grupėms, darbdavių ir darbuotojų organizacijoms sunku veiksmingai dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose. Daugelyje MENA ([1]) šalių asociacijų laisvė, žodžio laisvė ir apskritai darbuotojams ir pilietinei visuomenei atstovaujančių subjektų gebėjimas ginti savo teises ir reikšti reikalavimus yra ribojami. Reikia remti demokratinius procesus, kurie neapsiriboja rinkimais, kuriant prasmingus dalyvaujamuosius mechanizmus, kuriems būdinga pilietinė laisvė, skaidrumas, informacijos prieinamumas ir galimybės visiems.

1.3. Jaunimo ir jaunimo vadovaujamų organizacijų patirtis ir aplinkybės MENA regione labai skiriasi. Reikia atsisakyti vienalypių jaunimo apibrėžčių, pripažįstant įvairių jaunimo grupių ypatumus ir taikant tarpsektorinį požiūrį, kad būtų atsižvelgta į jaunimo geografinę ir socialinę bei politinę įvairovę.

1.4. Viduržemio jūros regiono (toliau – regionas) jaunimo socialinei ir ekonominei padėčiai būdingas aukštas nedarbo lygis, netipinis ir neoficialus užimtumas, taip pat mažas darbo užmokestis, kokybiškų darbo vietų trūkumas, taip pat didelė nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET jaunimas) dalis. EESRK pabrėžia, kad būtina reformuoti tiek darbo rinką, tiek švietimo sistemas siekiant spręsti šiuos klausimus.

([1]) Artimieji Rytai ir Šiaurės Afrika.

1.5. Pažeidžiamos grupės susiduria su papildomais sunkumais, susijusiais su atstovavimu, galimybių prieinamumu, darbo rinka ir kitomis sritimis. EESRK pabrėžia, kad reikia parengti šioms grupėms skirtas paramos programas.

1.6. EESRK pažymi, kad švietimo sistemomis turėtų būti labiau skatinamas piliečių dalyvavimas pasitelkiant dalyvaujamuosius procesus ir kuriamos palankios ekosistemos tinkamiems įgūdžiams (pvz., politiniam ir skaitmeniniam raštingumui) įgyti, kad jaunimui būtų sudarytos sąlygos dalyvauti instituciniuose procesuose. Pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių organizacijos turėtų toliau remti jaunimą rengdamos gebėjimų stiprinimo seminarus, kad jiems būtų lengviau naudotis ištekliais ir dalyvavimo galimybėmis.

1.7. Siekiant nustatyti iššūkius ir įtraukti jaunimo interesus į dalyvaujamuosius procesus, kuriems reikalingi atitinkami duomenys, svarbu iš anksto atlikti tinkamus jaunimo mokslinius tyrimus. EESRK pabrėžia, kokia svarbi yra mokslinių tyrimų, kuriais nagrinėjamas jaunimo dalyvavimas darbo rinkoje, švietime, dalyvaujamuosiuose procesuose ir bendruomenės gyvenime, veikla. Turi būti stiprinamas švietimo įstaigų, akademinės bendruomenės, verslo sektoriaus ir pilietinės visuomenės organizacijų, įskaitant socialinius partnerius, bendradarbiavimas, daugiausia dėmesio skiriant aktyviam jaunimo dalyvavimui.

1.8. Regiono šalyse dažnai nėra pakankamų veiksmingo socialinio dialogo sistemų. EESRK pabrėžia, kad būtina stiprinti trišalį ir dvišalį socialinį dialogą, visų pirma visapusiškai įgyvendinant pagrindines Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) socialinio dialogo konvencijas.

1.9. EESRK pabrėžia jaunimo veiksmų planų, kurie galėtų būti naudojami kaip veiksmų gairės, naudą, juose numatant konkrečius veiksmus ir priemones, skirtus sukurti įtraukesnes organizacines jaunimo dalyvavimo socialinių partnerių organizacijose sistemas. Jaunų darbuotojų skatinimas dalyvauti kolektyvinėse derybose ir į jaunimą orientuotų atstovavimo struktūrų sukūrimas įmonių lygmeniu yra veiksmingas būdas struktūriškai įtraukti jaunimą į socialinio dialogo struktūras. EESRK atkreipia dėmesį į Austrijoje veikiančią Jaunimo pasitikėjimo tarybą.

1.10. EESRK ragina Europos Komisiją remti trečiąjį SOLiD ([2]) projekto etapą, kad būtų užtikrintas tvarus sukurtų priemonių įgyvendinimas. Be to, šiuo etapu turėtų būti parengta Jaunimo chartija, analogiška esamai Moterų chartijai, kartu išnagrinėjant jaunimui skirtų konsultacinių mechanizmų sukūrimą.

1.11. Pilietinis dialogas turėtų tapti įtraukesnis pakviečiant jame dalyvauti įvairias grupes, įskaitant moteris, mažumas ir pažeidžiamas bendruomenes, šiuo tikslu teikiant tikslinę finansinę paramą, taip pat taikant veiksmingesnius ir interaktyvesnius dialogo mechanizmus, kuriuos palengvintų taikyti profesionalūs moderatoriai ir kurie būtų kuriami kartu su jaunimu.

1.12. Jaunimo organizacijų ir jaunimo tarybų atstovavimas diskusijose su valstybės institucijomis turėtų būti padidintas pripažįstant, kad su jaunimu dirbantys asmenys yra pagrindiniai konsultacijų procesų dalyviai, ir suteikiant jiems reikiamą erdvę ir išteklius, kad jie galėtų veiksmingai prisidėti. Svarbu parengti jaunimo strategijas, kuriomis būtų stiprinamas jaunimo dalyvavimo pilietiniame dialoge teisėtumas, steigiamos jaunimo tarybos šalyse, kuriose jų nėra, ir didinamas jaunimo reikalams skirtas biudžetas visais teritoriniais lygmenimis, ypač vietos lygmeniu.

1.13. Pirmenybė turėtų būti teikiama skaidrumui ir lygioms galimybėms pilietiniame dialoge, nustatant aiškius jaunųjų dalyvių atrankos kriterijus ir užtikrinant, kad tiek pripažintos jaunimo asociacijos, tiek visuomeniniai judėjimai turėtų sąžiningas galimybes dalyvauti. Labai svarbu parengti bendrus standartus ir išsamią reguliavimo sistemą, apimančią specialias paramos struktūras, pavyzdžiui, grupes ir kontaktinius punktus, siekiant užtikrinti, kad jaunimo dalyvavimas dialogo procesuose būtų organizuotas ir nuoseklus.

1.14. Jaunimo vadovaujamos struktūros turi tapti labiau tarpusavyje susietos, kad būtų skatinamas regioninis bendradarbiavimas ir užtikrintas aktyvesnis nevienalyčių grupių keitimasis idėjomis ir galimybėmis. EESRK ragina viešąsias institucijas užtikrinti finansavimą regioniniams jaunimo tinklams ir jaunimo erdvėms remti. Be to, svarbu stiprinti jaunimo organizacijų dalyvavimą ES išorės santykiuose skatinant bendradarbiavimą su ES delegacijomis ir supaprastinant prašymų išduoti vizą teikimo procedūras judumo programose dalyvaujančiam jaunimui.

([2]) https://solidmed.eu/en.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. EESRK pažymi, kad jaunimas kultūriniu, ekonominiu ir politiniu požiūriu yra įvairialytis. Jaunimo patirtis ir aplinkybės labai skiriasi, todėl reikia atsisakyti vienalypių jaunimo apibrėžčių, pripažįstant įvairių jaunimo grupių ypatumus ir taikant sąveikinį požiūrį, kad būtų atsižvelgta į jų socialinę ir politinę įvairovę.

2.2. Nors daugelis institucijų ir politinių organizacijų yra įsteigtos pagal principą „iš viršaus į apačią“ ir joms būdingos labai koncentruotos galios struktūros, jaunimas paprastai dalyvauja pagal principą „iš apačios į viršų“ veikiančiose vietos struktūrose ir visuomeniniuose judėjimuose, kuriuose daugiausia sprendžiami antraeiliai politinės darbotvarkės klausimai (pvz., klimato ir socialinio teisingumo, politinio dalyvavimo, mažumų teisių, gyvūnų teisių) ([3]).

2.3. EESRK atkreipia dėmesį į įvairias komunikacijos priemones ir politinio aktyvizmo formas, kurias dažnai naudoja jaunimas, taip pat reikia paminėti pasyvumą, institucionalizuotų struktūrų boikotavimą ir oficialių politinio aktyvizmo metodų atmetimą, kuriuos, regis, skatina politinis nusivylimas, o ne politinė apatija ([4]).

2.4. Regiono jaunimo socialinei ir ekonominei padėčiai būdingas aukštas nedarbo lygis, netipinis ir neoficialus darbas ne visą darbo dieną, taip pat mažas darbo užmokestis ir kokybiškų darbo vietų trūkumas (įskaitant neapmokamas stažuotes). Regione NEET jaunimo dalis yra palyginti didelė ir sudaro iki trečdalio viso jaunimo. Dabartinė infliacijos problema, taip pat maža perkamoji galia, siejama su didelėmis būsto ir nuomos kainomis, yra itin jaunimui aktualūs klausimai.

2.5. Didelis mokyklos nebaigusių asmenų, ypač jaunų moterų, skaičius ir aukštas absolventų nedarbo lygis regione rodo, kad švietimo sistemos, visų pirma kaimo vietovėse, yra nekokybiškos ir jose neugdomi darbo rinkai būtini įgūdžiai. Ribotas prieinamumas yra didelis iššūkis, nes daugeliui šeimų trūksta išteklių švietimo išlaidoms padengti. Be to, tarp migruojančių regiono gyventojų padaugėjo aukštos kvalifikacijos asmenų, o tai rodo protų nutekėjimą.

2.6. Jaunimo atstovai regione susiduria su rimtomis saugumo problemomis ir kitomis įvairiomis kliūtimis. Be to, jaunos moterys, neįgalieji, pabėgėliai, migrantai, etnines ir kalbines mažumos, čiabuvių jaunimas, jaunimas iš kaimo vietovių, LGBTQ+ bendruomenės nariai ir kitos pažeidžiamos grupės turi papildomų sunkumų, susijusių su politiniu atstovavimu, galimybių prieinamumu, darbo rinka ir kitomis sritimis.

3. **Jaunimo įtraukimas į dalyvaujamuosius socialinio ir pilietinio dialogo procesus**

3.1. ***Socialinis dialogas***

3.1.1. Remiantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) apibrėžtimi, socialinis dialogas apima visų rūšių derybas, konsultacijas arba keitimąsi informacija tarp vyriausybių, darbdavių organizacijų ir profesinių sąjungų atstovų bendro intereso ekonominės ir socialinės politikos klausimais. Tai gali būti trišalis procesas, kurio viena iš šalių yra vyriausybė, arba tai gali būti dvišaliai darbuotojų ir administracijos santykiai. Socialinio dialogo procesai gali būti neoficialūs arba institucionalizuoti ir neretai gali apimti abiejų šių procesų elementus. Jie gali vykti nacionaliniu, regioniniu ar įmonės lygmeniu ir gali būti tarpšakiniai, sektoriniai arba jų derinys.

3.1.2. Socialiniam dialogui tenka pagrindinis vaidmuo darant įtaką ekonominei, darbo ir socialinei politikai ir skatinant gyvenimo ir darbo sąlygų konvergenciją. Kaip pabrėžiama EESRK nuomonėje SOC/764 ([5]), tai – vertinga priemonė ekonominiam ir socialiniam atsparumui, konkurencingumui ir tvariam bei integraciniam augimui skatinti.

([3]) Remiantis jaunimo atstovų indėliu per tyrimo grupės posėdžius ir Annos Lindh fondo jaunimo forumą.
([4]) Remiantis į jaunimo atstovų indėliu per tyrimo grupės posėdžius ir Annos Lindh fondo jaunimo forumą.
([5]) OL C 228, 2023 6 29, p. 87.

3.1.3. Kolektyvinių derybų procesas yra labai svarbi socialinio dialogo priemonė, kuria siekiama užtikrinti deramas darbo sąlygas ir teisingumą darbo vietoje. Dėl poreikio spręsti naujus iššūkius, tokius kaip teisinga pertvarka, klimato kaita ir jaunimo įgalėjimas, socialinis dialogas užima svarbią politinę padėtį ir neapsiriboja vien derybomis dėl darbo užmokesčio. Atsižvelgiant į tai, kad šie iššūkiai daro itin didelį poveikį jaunimui, labai svarbu užtikrinti, kad jaunimas atliktų svarbų vaidmenį socialinių partnerių organizacijose, ir skatinti jaunimą prie jų prisijungti.

3.2. *Socialinis dialogas Vidužemio jūros regione*

3.2.1. „Regione darbuotojų organizacijoms, pavyzdžiui, profesinėms sąjungoms, kyla sunkumų [...], visų pirma susijusių su naryste, asociacijų laisve ir veiksmingumu ginant savo teises ir patenkinant savo reikalavimus. Daugelis MENA šalių vyriausybių riboja asociacijų laisvę ([6])."

3.2.2. Regiono šalyse dažnai nėra pakankamos veiksmingo socialinio dialogo sistemos. Nors kai kurios nacionalinės socialinio dialogo sistemos užtikrina trišalį socialinį dialogą, nepriklausomos sektorių ir dvišalio dialogo struktūros įmonių lygmeniu yra labai ribotos. Profesinių sąjungų tankumas ir kolektyvinių derybų aprėptis tebėra palyginti nedideli. Dėl to socialinių partnerių galimybės daryti poveikį viešųjų sprendimų priėmimui, o vėliau ir socialinei bei ekonominei žmonių, ypač jaunimo, padėčiai yra ribotos.

3.2.3. Siekiant sukurti atsparias ir sėkmingas socialinio dialogo struktūras, darbdavių organizacijos ir profesinės sąjungos turi tapti pagrindinėmis visuomenės sistemos institucijomis. EESRK palankiai vertina tokias iniciatyvas kaip Pietų Vidužemio jūros regiono šalių socialinis dialogas (SOLiD), kuris sudaro sąlygas regionų keitimuisi gerąja patirtimi ir teisinėms bei struktūrinėms sistemoms. EESRK ragina Europos Komisiją remti trečiąjį SOLiD projekto etapą, kad būtų užtikrintas tvarus sukurtų priemonių įgyvendinimas. Be to, šiuo etapu turėtų būti parengta Jaunimo chartija, analogiška esamai Moterų chartijai ([7]), taip pat išnagrinėta jaunimui skirtų konsultacinių mechanizmų sukūrimo nauda.

3.3. *Pilietinis dialogas*

3.3.1. Nors nebuvo priimta jokia visuotinė pilietinio dialogo apibrėžtis, plačiai pripažįstama, kad jis yra pagrindinė pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) darbo dalis užtikrinant, kad piliečių balsas būtų išgirstas sprendimų priėmimo procesuose, ypač atsižvelgiant į didelį pasitikėjimą pilietinės visuomenės organizacijomis, didėjantį jos dalyvavimo veiksmingumą ir mažėjančius tradicinius dalyvaujamuosius mechanizmus ([8]).

3.3.2. Pilietinio dialogo sektoriniais, kompleksiniais ir horizontaliaisiais komponentais skatinamas bendradarbiavimas ir įtraukumas viešojo valdymo srityje, didinant politikos teisėtumą ir atskaitomybę. Tai pasiekiama dviem vienas kitą papildančiais mechanizmais: 1) PVO tarpusavio dialogu siekiant keistis nuomonėmis ir patirtimi; ir 2) struktūriniu PVO ir valdžios institucijų dialogu siekiant užtikrinti, kad formuojant politiką būtų atsižvelgta į įvairius visuomenės balsus.

3.3.3. Tradicinių dalyvaujamųjų mechanizmų mažėjimas rodo, kad skubiai reikalingi naujoviški pilietinio dialogo procesai, kurie atitiktų jaunimo interesus ir įsitraukimo būdus ([9]).

3.3.4. ES jaunimo dialogas ([10]) ir ES jaunimo testas ([11]) yra puikūs dalyvaujamojo politikos formavimo priemonių, kuriomis jaunimo atstovai įtraukiami į konsultacijas, poveikio vertinimus ir poveikio mažinimus, pavyzdžiai, skatinant jaunimo aspekto integravimą instituciniu lygmeniu.

([6]) „The future of work: Trade unions in transformation", *International Journal of Labour Research*, 2019 m., 9 tomas, 1–2 numeris (p. 226).
([7]) https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf.
([8]) The impact of civil society organisations in Europe, Civil Society Europe, 2019; ii) Future of Europe, Specialusis „Eurobarometro" tyrimas Nr. 500, p. 19; 2020 m.
([9]) Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People, Europos Komisija, 2016 m.; Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level, Europos piliečių veiksmų tarnyba, 2015 m.
([10]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė – „ES jaunimo dialogo tolesnės veiklos stiprinimas taikant stebėsenos ir skaidrumo gaires" (OL C, C/2024/6866, 2024 11 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj).
([11]) OL C 486, 2022 12 21, p. 46.

3.4. ***Pilietinis dialogas Vidužemio jūros regione***

3.4.1. Didėjant nepasitenkinimui politinėmis institucijomis, pilietinis dialogas tampa itin svarbiu mechanizmu siekiant sumažinti visuomenės ir sprendimus priimančių asmenų tarpusavio nepasitikėjimą ir spręsti visuomenei nepasitenkinimą keliančius klausimus, visų pirma tokius aktualius kaip nedarbas, socialinė sanglauda ir klimato kaita.

3.4.2. Kadangi nėra bendrų standartų ir išsamios reguliavimo sistemos, pilietinio dialogo praktika labai skiriasi. Be to, dėl skirtingų politinių kontekstų, istorinių palikimų, kultūrinių normų ir visuomenės struktūrų tarp šalių atsiranda susiskaidymas, todėl pilietinis dialogas visame regione yra nenuoseklus ir neformalus.

3.4.3. Iš daugelio dialogo galimybių pasirenkami vienkartiniai konsultaciniai renginiai, o ne tikros dialogo iniciatyvos, todėl kyla susirūpinimas dėl įtraukumo, atskaitomybės ir skaidrumo. Nors sektorių dialogas vyksta tam tikru dažnumu, universalusis dialogas yra nereguliarus ir jam trūksta struktūrinių procesų, dėl to jis vyksta su pertrūkiais ir yra nenuoseklus.

3.4.4. Mažėjanti erdvė pilietinei visuomenei kenkia PVO veiksmingumui ir riboja jų galimybes propaguoti pokyčius. Ribojančios teisinės sistemos, valstybės kooptacija, biurokratinės kliūtys, atrankinis finansavimas ir cenzūra dar labiau mažina PVO savarankiškumą ir įtaką pilietiniam dialogui. Kai kuriose šalyse tai taip pat daro poveikį bendradarbiavimo su tarpvyriausybinėmis organizacijomis galimybėms.

3.4.5. Socialinės žiniasklaidos platformos ir skaitmeninės komunikacijos priemonės keičia pilietinio dialogo padėtį ir suteikia naujų galimybių jaunimui įsitraukti. Tačiau, siekiant užtikrinti įtraukias ir konstruktyvias dialogo struktūras, reikia spręsti saugos, klaidingos informacijos, priekabiavimo internete ir skaitmeninės atskirties problemas ([12]).

4. Reikalavimai ir dabartiniai institucinių dalyvaujamųjų procesų iššūkiai Vidužemio jūros regione iš jaunimo perspektyvos

4.1. Socialinio ir pilietinio dialogo procesai yra demokratinio dalyvavimo pagrindas. Tačiau PVO, jaunimo grupėms, darbdavių organizacijoms ir profesinėms sąjungoms sunku veiksmingai dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose. Daugelyje MENA šalių asociacijų laisvė, žodžio laisvė ir apskritai darbdaviams, darbuotojams ir pilietinei visuomenei atstovaujančių subjektų kompetencija ir gebėjimas ginti jų teises ir reikšti reikalavimus yra ribojami. Reikia remti demokratinius procesus, kurie neapsiriboja rinkimais, kuriant dalyvaujamuosius mechanizmus, kuriais būtų užtikrinama pilietinė laisvė, skaidrumas, informacijos prieinamumas ir galimybės visiems.

4.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, nepaisant didžiulio jaunuolių potencialo, jie dažnai neįsitraukia į dalyvaujamuosius procesus ([13]). Menkas jaunimo dalyvavimas rinkimuose, mažas jaunesnių nei 35 metų vadovų, einančių aukšto lygio pareigas, skaičius ir simbolinio dalyvavimo ar atskirties nuo dalyvavimo procesų atvejai rodo, kad jaunimui vis dar yra kliūčių visapusiškai dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Dėl nepakankamos sprendimus priimančių asmenų įvairovės, ypač dėl nepakankamo atstovavimo nepalankioje padėtyje esančioms grupėms, jaunimui sunku rasti sektinų ir jiems artimų pavyzdžių.

4.3. Socialinio ir pilietinio dialogo struktūros vis dar grindžiamos pasenusiomis paradigmomis ir metodikomis, į kurias jaunimas neįtraukiamas. Nepasitikėjimas ir nusivylimas institucionalizuotomis struktūromis, kurios veikia pagal iš anksto nustatytų darbotvarkes, nesugeba struktūriškai įtraukti jaunimo į organizacines sistemas ir tinkamai atspindėti jaunimo interesus, užkerta kelią aktyviam jaunimo dalyvavimui.

4.4. Tradicinių galios ir vadovavimo struktūrų (pvz., patriarchalinių) suvokimas ir išankstinis nusistatymas prieš jaunimą yra kliūtys, trukdančios jaunimui įsitraukti į veiklą. Nors jaunoms moterims kyla papildomų iššūkių ir kliūčių, svarbu atkreipti dėmesį į moterų organizacijų pastangas įveikti represines tradicines struktūras.

([12]) Žr. „Euromesco“ politikos apžvalgą *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region* (2023 m.).

([13]) *Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation* https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5. Siekiant nustatyti jaunimui kylančius iššūkius ir įtraukti jų interesus į dalyvaujamuosius procesus, būtina iš anksto atlikti tinkamus mokslinius tyrimus jaunimo klausimais. Prieigos prie duomenų trūkumas, ypač vietos lygmeniu, ir suskirstytų duomenų, apie jaunimo, ypač jaunimo iš kaimo vietovių ir jaunų moterų realijas vietos lygmeniu, trūkumas yra pagrindinės problemos, dėl kurių įvairiose politikos srityse nuolat nepakankamai atstovaujama jaunimo interesams.

4.6. Jaunimo dalyvavimą socialinio ir pilietinio dialogo iniciatyvose riboja logistiniai veiksniai (pvz., judumo ir vizų klausimai) ir infrastruktūros trūkumas. EESRK pabrėžia, kad reikia veiksmingų paramos jaunimui mechanizmų, įskaitant ekonominius, socialinius ir švietimo išteklius.

4.7. EESRK atkreipia dėmesį į pažeidžiamo jaunimo, įskaitant NEET jaunimą, jaunas moteris, neįgaliuosius, pabėgėlius, migrantus, etnines ir kalbines mažumas, čiabuvių jaunimą, jaunimą iš kaimo vietovių ir LGBTQ+ bendruomenės narius, poreikius. Jis taip pat atkreipia dėmesį į uždavinį įtraukti jaunimą į vietos bendruomenes ir įtraukti tuos, kuriems draudžiama dalyvauti politinėje ir pilietinės visuomenės veikloje. Vietos jaunimo projektams ir iniciatyvoms neretai trūksta finansinių išteklių ir politinės paramos.

4.8. Organizuota pilietinė visuomenė MENA šalyse parodė atsparumą ir tvirtą įsipareigojimą puoselėti demokratines vertybes, skatindama žmogaus teises, jaunimo dalyvavimą ir teisinę valstybę bendradarbiaudama tarptautiniu mastu. Nepaisant politinės įtampos, saugumo problemų ir ribotų išteklių, daugelis PVO, įskaitant socialinius partnerius, toliau siekia bendros Vidužemio jūros regiono, kaip integruotos bendros erdvės, vizijos.

5. **Rekomendacijos**

5.1. ***Bendrosios rekomendacijos***

5.1.1. Įtraukti jaunimą į kiekvieną politikos formavimo etapą – pradedant sprendimų priėmimu ir baigiant jų įgyvendinimu ir vertinimu – sukuriant įtraukias ir skaidrias struktūras, pavyzdžiui, ilgalaikio dialogo sistemas, kurias palengvintų taikyti profesionalūs moderatoriai, ir kartu su jaunuoliais kurti erdves, kad būtų užtikrintas aktyvus jų dalyvavimas. Be to, labai svarbu nustatyti viso proceso metu veiksiančius griežtus stebėsenos, grįžtamojo ryšio ir atskaitomybės mechanizmus ([14]).

5.1.2. Naujo Komisijos nario, atsakingo už Vidužemio jūros regioną, paskyrimas turėtų sudaryti palankesnes sąlygas naujiems jaunimo dalyvavimo vaidmens stiprinimo ES politikos formavime, įskaitant kaimynystės politikos reikalus, būdams, sukuriant nuolatinę jaunimo dalyvavimo struktūrą, kurioje dalyvautų EESRK.

5.1.3. EESRK ragina nustatyti subalansuotas ir įtraukias atrankos procedūras, kad būtų išvengta pernelyg didelio jaunimo ir privilegijuotą prieigą turinčių organizacijų atstovavimo, užtikrinant skaidrius ir prieinamus preliminarios atrankos etapus.

5.1.4. Naujoviškos priemonės, skirtos įtraukti jaunuolius į socialinio ir pilietinio dialogo struktūras, yra svarbios siekiant, kad jiems būtų skiriama daugiausia dėmesio organizacinėse struktūrose (reikėtų aptarti jaunimo kvotų nustatymą). Tai apima bendradarbiavimo kultūros, o ne konkurencijos skatinimą, pagarbų galimų nesutarimų valdymą ir jaunuolių, kaip savo srities ekspertų, pripažinimą, suteikiant jiems galimybę užimti svarbiausius postus. Naujų komunikacijos formų, visų pirma skaitmeninių priemonių, naudojimas ir naujų naratyvų kūrimas yra labai svarbūs norint pasiekti jaunimą. EESRK taip pat pasisako už tai, kad tarptautinėse programose būtų panaikintas kalbos barjeras, suteikiant žmonėms galimybę, jei įmanoma, kalbėti savo gimtąja kalba.

5.1.5. EESRK pabrėžia, kad svarbu kurti galimybes jaunimui stiprinti savo gebėjimus, ugdyti įgūdžius, būtinus norint užimti vadovaujamas pareigas organizacijose ir derėtis su sprendimus priimančiais asmenimis.

([14]) EESRK tyrimas „Struktūrinis ir prasmingas jaunimo dalyvavimas politikos formavimo ir sprendimų priėmimo procesuose: vietos, nacionalinės, ES ir tarptautinės gerosios patirties nustatymas“.

5.1.6. ES tenka svarbus vaidmuo remiant regioninę integraciją. Jaunimo vadovaujamų struktūrų susiejimas yra svarbus žingsnis skatinant (tarp)regioninį keitimąsi idėjomis, kultūra ir bendradarbiavimo praktika šiame įvairialypiame regione ir nevienalytėje grupėje. EESRK ragina remti regioninius jaunimo tinklus ir užtikrinti su jaunimu susijusių renginių finansavimą.

5.1.7. Kaip nurodyta nuomonėje REX/566 ([15]), svarbu stiprinti jaunimo dalyvavimą ES išorės santykiuose. EESRK pakartoja savo rekomendaciją skatinti jaunimo organizacijų ir ES delegacijų bendradarbiavimą ir didinti informuotumą apie jaunimo politiką. Be to, prašymų išduoti vizą nagrinėjimo procedūra turi būti lengvai prieinama, ypač jaunimui.

5.1.8. EESRK pabrėžia, kad, siekiant sudaryti sąlygas struktūriniam jaunimo atstovų dalyvavimui, turi būti užtikrintas dalyvių saugumas, visų pirma žmogaus teisių, klimato teisingumo ir darbuotojų teisių srityse. EESRK pabrėžia, kad į dalyvaujamuosius procesus reikia įtraukti nepalankioje padėtyje esančių grupių atstovus, ir ragina dėti daugiau pastangų siekiant sukurti prieinamas įvairaus atstovavimo struktūras. Be to, labai svarbu parengti paramos programas, skirtas pažeidžiamoms grupėms. Svarbu didinti jaunimo reikalams skirtą biudžetą visais teritoriniais lygmenimis, ypač remti vietos bendruomenes ir teikti finansinę paramą jaunimo judumui. Pagal tokias programas kaip „Erasmus+“ jaunimui, su jaunimu dirbantiems asmenims ir į darbą su jaunimu orientuotoms organizacijoms suteikiama galimybė bendradarbiauti.

5.1.9. EESRK pažymi, kad švietimo sistemomis turėtų būti kuriamos palankios ekosistemos tinkamiems įgūdžiams (pvz., politiniam ir skaitmeniniam raštingumui) įgyti, kad jaunimas galėtų užtikrinčiau dalyvauti dalyvaujamuosiuose procesuose. Pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių organizacijos turėtų rengti jaunimui skirtus gebėjimų stiprinimo seminarus, kurie būtų jų švietimo programų ir iniciatyvų dalis, be kita ko, glaudžiau bendradarbiaujant su akademine bendruomene ir verslo pasauliu.

5.1.10. EESRK pabrėžia, kad reikia atlikti jaunimo vaidmens darbo rinkoje, švietime, dalyvaujamuosiuose procesuose ir bendruomenės gyvenime mokslinius tyrimus. Būtina stiprinti regiono universitetų, mokslinių tyrimų institutų, profesinio rengimo ir mokymo programų ir vidurinio ugdymo įstaigų bendradarbiavimą, daugiausia dėmesio skiriant aktyviam jaunimo dalyvavimui ir kuriant saugią mokslinių tyrimų aplinką. Vietos, ilgalaikiai ir rotacijos principu vykdomi vietos jaunimo struktūrų moksliniai tyrimai gali suteikti esminių žinių, kad būtų galima veiksmingai integruoti jaunimo interesus.

5.1.11. Kadangi tarp migruojančių regiono gyventojų padaugėjo aukštos kvalifikacijos asmenų, EESRK ragina imtis veiksmingų atsakomųjų priemonių protų nutekėjimui sustabdyti.

5.2. *Rekomendacijos dėl jaunimo dalyvavimo socialiniame dialoge*

5.2.1. EESRK pabrėžia, kad reikia vykdyti darbo rinkos reformas, kuriomis siekiama palengvinti perėjimą nuo neoficialaus užimtumo prie teisėto ir deramo darbo ir spręsti dėl netipinių ir mažų garantijų darbo formų kylančias problemas, kurios yra vienos aktualiausių regione. EESRK rekomenduoja kartu su socialiniais partneriais parengti nacionalinius veiksmų planus pagal TDO rekomendaciją R204 ([16]).

5.2.2. EESRK pabrėžia, kokios svarbios yra priemonės, kuriomis skatinamas aktyvus dalyvavimas darbo rinkoje ir kokybiškos viešosios paslaugos, pavyzdžiui, kokybiškos ir įperkamos vaikų priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugos, kad būtų skatinamas jaunų moterų užimtumas. EESRK taip pat rekomenduoja rengiant nacionalines priemones pirmenybę teikti socialinėms teisėms.

5.2.3. EESRK pabrėžia, kad reikia stiprinti trišalį ir dvišalį socialinį dialogą, visų pirma visapusiškai įgyvendinant pagrindines Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijas dėl socialinio dialogo, įskaitant TDO C098 ([17]), TDO C135 ([18]), TDO C087 ([19]) ir TDO C154 ([20]). Taip pat labai svarbu stiprinti socialinių partnerių vaidmenį formuojant nacionalinę politiką ir strategijas. Socialinių partnerių dalyvavimo viešųjų sprendimų priėmimo procesuose stebėsenos observatorijų įsteigimas galėtų būti veiksminga priemonė tinkamai socialinio dialogo sistemai sukurti.

([15]) OL C 184, 2023 5 25, p. 5.
([16]) TDO R204 – 2015 m. rekomendacija dėl perėjimo iš neformalios į formalią ekonomiką (Nr. 204).
([17]) TDO C098 – 1949 m. konvencija Nr. 98 dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo.
([18]) TDO C135 – 1971 m. konvencija dėl darbuotojų atstovų (Nr. 135).
([19]) TDO C087– 1948 m. Konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (Nr. 87);.
([20]) TDO C154 – 1981 m. konvencija dėl kolektyvinių derybų skatinimo (Nr. 154).

5.2.4. EESRK pabrėžia jaunimo veiksmų planų, kurie galėtų būti naudojami kaip veiksmų gairės, naudą, numatant konkrečius veiksmus ir priemones, kad būtų sukurtos įtraukesnės organizacinės jaunimo dalyvavimo socialinių partnerių organizacijose sistemos. Be to, organizacijų gebėjimų stiprinimas ugdant derybų įgūdžius, taip pat specialus mokymas, siekiant patenkinti nepalankioje padėtyje esančių grupių poreikius, gali tapti būdu jaunimui lengviau patekti į socialinio dialogo struktūras. Mentorystės programų plėtojimas galėtų būti pranašesnis už lyderystės programas, nes suteikia galimybę lygiomis teisėmis susitikti su būsimais lyderiais ir juos mokyti.

5.2.5. EESRK pabrėžia, kad svarbu remti socialinio dialogo struktūrų kūrimą įmonių lygmeniu. Darbuotojų tarybos yra būtina priemonė, kad įmonės taptų atsparesnės, ekonomiškai sėkmingesnės ir galėtų kurti deramas darbo vietas, taip pat skatinti demokratiją darbo vietoje (žr. SOC/746 ([21])).

5.2.6. Labai svarbu įmonių lygmeniu į dialogo struktūras įtraukti jaunus darbuotojus. Skatinant jaunimą dalyvauti demokratiniuose procesuose darbo vietoje remiamas jaunimo dalyvavimas ir padedama jiems įgyti įgūdžių ir patirties atstovauti savo interesams. Siekiant oficialiai įtvirtinti jaunimo interesus, EESRK rekomenduoja skatinti jaunus darbuotojus dalyvauti kolektyvinėse derybose, kad jei galėtų atstovauti savo interesams kolektyvinėse sutartyse.

5.2.7. Jaunimo atstovavimo struktūrų sukūrimas įmonių lygmeniu yra veiksmingas būdas struktūriškai įtraukti jaunimą į socialinio dialogo struktūras. EESRK atkreipia dėmesį į Austrijoje veikiančią Jaunimo pasitikėjimo tarybą ([22]). Jaunimo pasitikėjimo taryba atstovauja jaunų įmonių darbuotojų ir pameistrių ekonominiams, socialiniams, sveikatos ir kultūriniams interesams. Kiekviena įmonė, turinti penkis ar daugiau jaunų darbuotojų, privalo sudaryti palankesnes sąlygas Jaunimo asamblėjai demokratiškai išrinkti Jaunimo pasitikėjimo tarybą. Jaunimo pasitikėjimo tarybos nariai turi specialias įstatymais užtikrinamas teises ir pareigas atstovauti jaunų darbuotojų interesams. Jaunų darbuotojų įteisinimas per rinkimus didina jų patikimumą darbe ir suteikia jiems galimybę įgyti atstovavimo darbuotojams įgūdžių ir patirties.

5.3. ***Rekomendacijos dėl jaunimo dalyvavimo pilietiniame dialoge***

5.3.1. Nustatyti bendrus standartus ir išsamią reglamentavimo sistemą, kurioje būtų numatyti struktūruoti dalyvavimo mechanizmai. Institucijos turėtų sukurti specialias paramos struktūras, įskaitant specialias grupes ir kontaktinius punktus, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos nuolatiniam ir organizuotam dialogui su PVO. Turėtų būti reguliariai vertinami pilietinio dialogo procesai, siekiant nustatyti trūkumus ir tobulintinas sritis, užtikrinant, kad dalyvavimo praktika išliktų veiksminga ir įtrauki.

5.3.2. Užtikrinti, kad pilietinio dialogo procesai būtų įtraukūs, aktyviai orientuojantis į įvairias grupes, įskaitant moteris, mažumas ir pažeidžiamas bendruomenes, teikiant jaunimo organizacijoms finansinę paramą ir išteklius, skatinant įtraukias strategijas ir sudarant palankesnes sąlygas jaunimo tinklaveikai ir bendradarbiavimui.

5.3.3. Stiprinti tiek jaunųjų PVO atstovų, tiek valstybės tarnautojų gebėjimų stiprinimo iniciatyvas. Kalbant apie jaunus atstovus, daugiausia dėmesio skirti politiniam raštingumui, tarpininkavimui ir demokratinių procesų supratimui, kad jie galėtų veiksmingiau daryti įtaką politikos rezultatams. Valstybės tarnautojams suteikti kvalifikacijos kėlimo galimybių, kad būtų padidinti jų gebėjimai veiksmingai vesti pilietinį dialogą.

5.3.4. Didinti investicijas į skaitmeninę infrastruktūrą, kad būtų sudarytos naujos pilietinio dialogo galimybės ir sprendžiama ribotos prieigos prie interneto problema, su kuria susiduria daug jaunuolių. Didinti jaunimo skaitmeninį raštingumą, kad jis galėtų reikšti savo nuomonę, rengti kampanijas ir veiksmingiau įsitraukti į tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Naudotis socialine žiniasklaida ir kitomis skaitmeninėmis priemonėmis informacijai skleisti, platesnei jaunimo auditorijai įtraukti ir ryšiui su jaunimu užmegzti tarpvalstybiniu mastu, skatinant įtraukesnį, saugesnį ir prieinamesnį dialogą.

5.3.5. Investuoti į pilietinio dialogo ir dalyvavimo kultūros puoselėjimą įtraukiant pilietinį ugdymą į mokyklų mokymo programas ir skatinant švietimo kampanijas, kuriomis siekiama didinti informuotumą apie pilietinį dialogą ir solidarumą, kaip pagrindinius socialinės įtraukties elementus. Supaprastinti procedūras, pagal kurias PVO galėtų vykdyti pilietinius projektus švietimo įstaigose, kartu sumažinant vyriausybės vykdomą priežiūrą, kad būtų užtikrintas autentiškesnis pilietinis dalyvavimas.

([21]) OL C 228, 2023 6 29, p. 43.

([22]) https://www.oegj.at/content/dam/oegj/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf (tik vokiečių kalba).

5.3.6. Pripažinti jaunimo tarybas teisėtais veikėjais ir remti nepriklausomų jaunimo tarybų steigimą šalyse, kuriose jų nėra. Padidinti biudžetą jaunimo reikalams visais teritoriniais lygmenimis ir įsteigti vietos patariamuosius komitetus, kuriuose dalyvautų jaunimo atstovai, siekiant stiprinti pilietinį diskursą vietos lygmeniu. Parengti jaunimo strategijas, kuriomis būtų stiprinamas jaunimo aspektas pilietinio dialogo procesuose, suteikiant jaunuoliams tiesioginių galimybių daryti poveikį vietos valdymui ir užtikrinti, kad jų balsas būtų išgirstas sprendimų priėmimo procesuose.

5.3.7. Pripažinti, koks svarbus yra darbas su jaunimu pilietiniame dialoge. Didinti jaunimo organizacijų erdvę ir atstovavimą joms tarp valstybės partnerių vykdant pilietinio dialogo iniciatyvas (kuriose paprastai dalyvauja PVO, tačiau ne visada jaunimo vadovaujamos PVO). Tai apima dirbančių jaunuolių teisėtumo didinimą ir užtikrinimą, kad jie būtų pripažįstami pagrindiniais veikėjais, kurie turi būti išklausyti konsultacijų procesuose ir struktūriniame dialoge su valdžios institucijomis.

5.3.8. Skatinti kartų dialogą kuriant bendros lyderystės mechanizmus, grindžiamus mainais, bendradarbiavimu, koordinavimu ir bendra kūryba. Šis požiūris turėtų apimti vyresnių kartų mokymą, kaip dirbti su jaunimu, solidarumo stiprinimą ir dinamiškus pokyčius, kuriuos jaunimas įneša į pilietinį dialogą. Keičiant požiūrį į jaunimą ir pripažįstant jo indėlį bus dar labiau įteisintas jo vaidmuo priimant sprendimus ([23]).

Briuselis, 2025 m. sausio 23 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE

([23]) https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach.